תלמוד בבלי · מפרשים על המסכתות הקטנות · הגהות יעב״ץ

הגהות יעב"ץ על אבות דרבי נתן

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגהות יעב"ץ על אבות דרבי נתן

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-יעבץ-על-אבות-דרבי-נתן/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 4
פרק ד 5
פרק ה 5
פרק ו 5
פרק ח 6
פרק ט 6
פרק יב 6
פרק טו 7
פרק טז 7
פרק יז 7
פרק יח 7
פרק כ 7
פרק כא 8
פרק כד 8
פרק כה 8
פרק כו 8
פרק כז 8
פרק כח 9
פרק כט 9
פרק לא 9
פרק לג 9
פרק לה 10
פרק לז 10
פרק מא 10

פרק א

הלכה ד

ולא שהעתיקו אלא שהמתינו. נ"ב נ"ל דמפרש ליה מלשון עתק והדברים עתיקים [דה"א ד] וזהו ע"י שהיו מתונים בהם וק"ל:

אלא שפירשו. נ"ב כמו [איוב לב] העתיקו מהם מלים:

אומרים. משלות הן כצ"ל:

שיהא אדם. ממתין בדבריו ואל יהי מקפיד. נ"ב מקנטר בדבריו כמ"ש [פסחים סו.] בהלל התחיל מקנטרן:

הלכה ה

הא למדת שעשה הקב"ה סייג כו'. נ"ב נשמר שלא יאמרו או"ה ידינו רמה וגו' [דברים לב] לפיכך הודיע כזאת בטרם בואה למען ידעו כי יד ה' עשתה:

הלכה ז

מי גרם לנגיעה זו סייג שסג כו'. נ"ב נ"ל לתת בו קצת הבנה הבנה. דודאי הסייג ראוי ומחוייב כמ"ש למעלה וכבר אמר ג"כ שהקנ"ה עושה סייג לדבריו. א"כ נאמר. ודאי היה רצונו של הקב"ה לאסור אף הנגיעה לסייג. אך בזה טעה אדם הראשון שאמר משמו של הקב"ה לאסור אף הנגיעה כמו כן בעונש מיתה כגוף העברה. וזה בלתי ראוי כ' הוא תוספת שמביא לידי גרעון שא"א לעמוד בו. א"נ אדם באמת לא הזהירה על הנגיעה בעונש מיתה רק אסר לה גם הנגיעה לסייג. רק שלא הודיעה שהוא סייג וחשבה שכ"ה הצווי מהקב"ה בעונש שוה וע"כ הוסיפה היא העונש המיתה גם הנגיעה כפרש"י עה"ת. וזה לפי שאדם נתן לה מכשול. שהוסיף על הדברים לאסור הנגיעה מפי הקב"ה. וסברה שהכל אזהרה. ועפ"ז מתיישב מה שמקשים על רש"י היאך יכול הנחש לפתותה. כי הלא היא ידעה שהנגיעה הוסיפה היא מדעתה. ועפמ"ש לק"מ:

פרק ב

הלכה ב

אל יתייחד אדם עם הנשים בפונדק אפילו עם אחותו ועם בתו כו'. נ"ב נראה דתנא ברא חש לפונדק מקום שאינן מכירין שזו בתו. א"נ משום שהוא מקום זנות כדמתרגי' זונה פונדקיתא. ומט"ז שמא אפילו באשתו יש ליזהר. וכמו כשוק דבסמוך:

הלכה ג

ואשברם ואחזירן למוטב שמא כו' כצ"ל ונ"ב לכך נאמר ואשברם לעיניכם:

הלכה ה

אף זרובבל יצא מהול כו' נאום ה'. נ"ב סיפיה ושמתיך כחותם היינו אות ברית קדש שהיה חתום בו מבטן אמו לעד אמת דאל"ה מאי רבותיה דחותם:

ונמצא שאני מסתכל בא"א. נ"ב ומשא"ח [רפ"ב דקדושין] אשור לאדם שיקדש אשה אא"כ יראנה. בזה אין לחוש שיסתכל בה עוד כשתנשא לאחר. שהרי לא ישרה בעיניו. כיון שלא נשאה כמו שהיה בדעתו. אבל איוב נזהר. לפי שהיה לו אשה ולא היה צריך אליה אם לא להרבות נסים או להשיאה לבנו ולקרובו אם תושר בעיניו. ומזה ראוי כל אדם ליזהר ודאי. שמא יבוא להסתכל בה גם כשתהיה א"א:

פרק ד

הלכה ו

היו מתקנאין זה בזה. כשהיה אחד עולה לגדולה ולמעלה:

פרק ה

הלכה ב

עמדו ופירשו מן התורה. נ"ב לפי הטעם משמע סתמו כפירושו שמכללות התורה פרשו אבל בכ"מ בתלמוד נראה שהיו מחזיקים בתורה שבכתב א"כ לא פירשו אלא מתורה שבע"פ. אפ"ה קרי לה תורה סתם. שהרי הוא כפורש מכולה. שא"א לקיימה אם לא ע"פ מסורת חכמים:

פרק ו

הלכה ב

וחציה מתקשט בה כו' נ"ב נהנה בה עושה ממנה מדורה ומשתמש לאורה. לכן אמרו שכניו אבדתנו בעשן העצים:

הלכה ג

מה היו אנשי ירושלים עושים היו מביאין העגלים. נ"ב נראה שחסר כאן עורות. ר"ל עורות העגלים היו מחתכין במגרה דק דק ומושיבין אותן בתנור וטחין אותן בטיט עד שיתרככו ויהיו ראוים לאכילה קצת ואכלום:

פרק ח

הלכה ה

יחיד יושב ועוסק בתורה שכרו מתקבל במרום. נ"ב כלומר שכרו בא ממקום השפע ושמור הוא ומוצנע במרום עד למחר שיבא הוא ויקבלנו אבל אינו מקבלו מיד בכאן דשכר מצוה בה"ע ליכא לכ"א כלשון זה אבל פירות אוכל בעוה"ז של ת"ת וחבריו כמ"ש ריש פאה:

פרק ט

הלכה ב

יכול שהיה עניו ולא נאה ומשובח. נ"ב כלומר ומחמת זה שלא היה נאה אלא מכוער לכן היה מוכרח להיות עניו:

פרק יב

הלכה ט

הוא טוב זה רשע המתקיים. נ"ב שמא פירושו שמחללין עליו השבת אם הוא בסכנת נפש. משא"כ על מת צדיק אין מחללין וכמ"ש בפי' ב"מ [שבת דף ל] בשאלה דר"ת דמן נוי. וצ"ל ברשע שלא פשט ידו בעיקר שמצווים עליו להחיותו. אבל המומר לעבודת כוכבים מורידין ולא מעלין [ע"ז דף נו:] אצ"ל שאסור לחלל עליו השבת. ורשע גמור בחייו קרוי מת. ואפשר שאעפ"כ כל זמן שהוא בעוה"ז יש לו תקנה לשוב וגדולים בע"ת כו' ויפה שעה אתת של תשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב. ואפשר ג"כ שזהו פירוש המתקיים. כלומר שאינו קרוי מת אלא הוא בן קיימא. ואע"פ שאח"ז אמר ד"א בדרך זה. תחלה אמר אף על זמן שעומד בעולם קודם שעשה תשובה. אם עשה תשובה בסוף. גם אותן הימים שחטא בהם טובים הם לפי שעונות נעשים לו זכיות [עי' יומא דף פו:]:

הלכה יב

אי אתה יודע שלפום צעלא אגרא פו'. נ"ב והמה מרחוק הביאום ובדברים הללו החזירם למוטב כלומר אע"פ שהוא דבר קשה מחמת שכבר נשתרשו בחטא והביא להם ראיה מד"ע שלא יתיאשו מן התשובה. כי אדרבה שכר טוב יש להם בעמלם. ולפום צערא. וק"ל:

הלכה יג

כהן גדול אני. נ"ב כלומר גדול במעשים:

פרק טו

הלכה א

בזמן כו' אל יפגום א"ע בש"פ. נ"ב כך אמרו [סנהדרין דף צב:] אפילו בשעת הסכנה לא ישנה אדם מן הרבנות שלו ואם כך הוא חס על כבוד עצמו ככה יקפיד על כבוד חבירו:

פרק טז

הלכה ב

והרביתי ממזרים בישראל. נ"ב מפני שולד שפחה כמות האם דזכר הוא דינו כעבד הלך ונשא בת ישראל כי אמר בן [חסר ב"ת] ישראל אני. וס"ל עבד הבא על בת ישראל הולד ממזר:

פרק יז

הלכה ג

שאין בהם תורה כו'. נ"ב כלומר שיהו ממלאים מקומו הגונים לנשיאות אע"פ שהיו גדולים בתורה בודאי. כי לא לחנם נכתבו בתורה ונקראו בשם:

פרק יח

הלכה א

ועשה כל התורה טבעות טבעות. נ"ב כמו טבעות כלים שהכלים נטלים על ידיהם כך עשה ר"ע כללות כקופה שיש לה אזנים:

פרק כ

הלכה א

"**הרהורי חרב** "**והרהורי רעב**. נ"ב דאגת:

הרהורי יצה"ר. נ"ב שהתורה היה תבליו ואם פגע בך מנוול זה משכהו לבה"מ כו' [קדושין דף ל: וש"מ]:

אלו בולאות שביהודה [**כנ"א**]. נ"ב זוהי נוסחא נכונה כענין שדרשו עה"פ ושברתי את גאון עוזכם אלו בולאות שביהודה. שהם עשירי העם והתקיפים אילי הארץ הם שהביאו

צוארם בעול העובדי כוכבים והלכו בדרכיהם ובחקותיהם ולכן נשברו על ידיהם. שאין מקרבין אלא בשעת הנאתם:
מלמד שהרגו בשם. נ"ב ומ"ש ודאשתמש בתגא חלף היינו לצורך עצמו ולהנאתו:

פרק כא

הלכה ב
(**בסופו**) **מה שעשה בילדותו**. נ"ב מעשה נערות כשהיה ע"ה אמר מי יתן לי ת"ח כוי' [פסחים דף מט:]. מ"מ צניע ומעלי הוה כדאיתא [כתובות דף סב:]:

פרק כד

הלכה א
ואח"כ לבנים. נ"ב בלתי שרופים:

הלכה ד
זורקו בבת אחת. נ"ב נ"ל לגרוס בבת ראש:

פרק כה

הלכה ד
הוא היה אומר הפסק. נ"ב מעברה:

פרק כו

הלכה ב
שכל אי"י ראויה למזבח. נ"ב בשעת התר הבמות:

הלכה ג
מפני מה ת"ח מתים כשהם קטנים. נ"ב כשהם מתים קטנים מ"ט יש בדבר:

פרק כז

הלכה א
איני הולך להקביל אלא פני כוי'. נ"ב שמא לא חשב לו עון לרדוף אחר ישראל כסבור שעשו זאת מדעתם. שלא קימו תנאם. לשוב אחר מהלך ג' ימים במדבר:

הלכה ב
סידור של שלחן. נ"ב ערוך לעניים ולאביונים:

הלכה ג
וממלאכה שא"ל גמירא. נ"ב לכל תכלה ראיתי קץ וגו' [תהלים קיט]:
היה מקצר בדעתו. נ"ב כענין קוצר רוח. כלומר קצרה דעתו במלאכה ורצה להניחה:

הלכה ד
דגן ביהודה כו'. נ"ב לענין למוד תורה קאמר כדאמרינן [עירובין נג. ע"ש] ב"י דדייקי לישנא נתקיימה תורתם בידם. ובני גלילא ל"ד כו' לפיכך המשילם לתבן. ובני עבר לא עסקו בה כראוי. אח"כ נתקלקלה ביד כולם:

פרק כח

הלכה א
כעשרה של מדי. נ"ב אפשר שלכן כתוב [ישעיה יג] הנני מעיר עליהם את מדי וגו' לפי שאין כסף נחשב להם מאומה מפני רבויו אצלם:

פרק כט

הלכה ו
מפני מה ת"ח מתים בלא זמנם. נ"ב עי' פירושו לעיל [פכ"ו]:

פרק לא

הלכה ג
חיה רעה באדם זה בני מעיו. נ"ב ש בולעים ומכלים מה שמכניסים להן ומוציאין רעי סרוח

פרק לג

הלכה ב
ואין ברק אלא חרב שנאמר כו'. נ"ב גם מה"ת נלמד שנאמר (דברים לב) ברק חרבי.

פרק לה

הלכה ז

עד שמגיע לרקיע. נ"ב שמזבח העולה לא היה עליו גג ותקרה:

יוצא ממזבח הזהב כו'. נ"ב שהוא בהיכל ושם יש קרוי ועליות. לכן היה ענן עמוד הקטורת נכפף (לא עלה כמקל) וזהו כדרכו. מפני הגג המונע עלייתו. ע"כ היה נמשך אל צד מערב ונכנס לבית קה"ק אל פני הכפורת על הארון:

הלכה ח

כמלא קומתו. נ"ב ר"ל בכל קומתו של איש ורעהו לא נמצא ריוח ביניהם כדי אצבע:

פרק לז

הלכה א

למעלה מן האדם ברא מלאכי השרת כו'. נ"ב ויש מעלה לאדם על מלאכים שעושה פירות ומרבה ישוב על אדמה שוממה ומוסיף כמעט מחדש כעין בריות בשכלו ולא עוד אלא שכובש את המלאך כמ"ש וישר אל מלאך ויוכל [הושע יב] כי שרית וגו' [בראשית לב]. וכופה יצרו הרע ומחזירו למוטב משא"כ במלאכים. וזה מחמת שהוא גם הוא מלאך ודאי. נשמה קדושה וטהורה גבוהה היא ממלאך שנמסר לו לשרתו כמש"ה [תהלים נא] כי מלאכיו יצוה לך. עם שיש חילוק גם במלאכים. להם מדרגות גבוהות זה על זה עמ"ש בסולם בס"ד:

הלכה ט

אשתו נאה כו'. נ"ב במדות ובמעשים והן נויה וכן בנים הגונים נאים ומשובחים לעולם:

פרק מא

הלכה א

אמר יפה כו'. נ"ב רשב"י:

והייתי מתעסק בדברים בטלים. נ"ב שעבר על מ"ש [משלי כג] באזני כסיל אל תדבר כי יבוז לשכל מליך ואומר [שם ט] אל תוכח לץ וא"ח [אבות פ"ד] אל תנחם חברך בשעה שמתו מוטל לפניו ואת"ל בשעת קלקלתו ואמרו [עי' עירובין מא:] היסורין מעבירין כו' ועד"ק ואמרו [ב"ב עז:] אין אדם נתפס על צערו וראיה מאיוב. לכן היו דברי תוכחתו לעני הדעת המתגולל בדמי ייסוריו נחשבים דברים בטלים ודאי:

הלכה ז

והעומד מלפני הספר. נ"ב המגלח:

והעומד מלפני החולי. נ"ב כלומר עמד מן החולי:

הלכה יד

אלו שתקנו חכמים. צ"ל ששנו:

חמשה מלכים. נ"ב נ"ל דמפיק מנשה ומעייל אחז ואחזיה אמון:

הלכה טו

אין מצטרפין כו'. נ"ב אקרא דוהבאתי וגו' וצרפתים קאי. ונראה מצרפין גרסינן: